

Ağır havaya hazır mısınız?

DENİZCİ, EKİBİNİ VE TEKNESİNİ EN KÖTÜ ŞARTLARDAN DAHİ SAĞLAM ÇIKARABİLECEK DONANIMDA OLMALIDIR. BU SAYIDA, AĞIR HAVAYLA BAŞ EDEBİLMEK İÇİN KENDİMİZİ VE TEKNEMİZİ NASIL HAZIRLAYACAĞIMIZI KONUŞACAĞIZ.

YAZI VE FOTOĞRAFLAR: **SABİNE DEDEOĞLU VE TAYFUN ÖZTUNA**

Tayfun Öztuna

Sabine Dedeoğlu

Ağır hava denince genelde aklımıza fırtına gelir. Oysa Türkiye’de fırtına resmi olarak 8 bofordan yani 36 knot’tan başlar. ABD’de ise 47 knot’tan sonrası fırtına olarak adlandırılır. Bofor çizelgesi sadece rüzgârın hızını belirtmez, aynı zamanda dalgayı, görüntüyü ve görüş mesafesini de anlatır. (Unutmayın, denizde bizi sadece rüzgâr zorlamaz, dalga ve azalan görüş mesafesi de denizcinin kabusu olabilir.)

“Fırtına patladı” diyenlere rüzgârın

kuvvetini sorduğunuzda farklı cevaplar alırsınız. Hava şartları denizciyi ve teknesini zorluyorsa ya da ‘fazla’ geliyorsa, kişi ağır havada olduğunu düşünebilir, “Fırtına patladı” diyebilir; rüzgârın gerçek hızı (knot olarak) o anda denizci için çok önemli değildir. Şöyle söylemekte fayda var; skipper olarak kondisyonum, bilgim, tecrübem, cesaretim, ekibimin deneyimine güvenim, teknemin boyu, yapısı, yaşı ve donanımı, içinde bulunduğum havanın önem ve

ağırlığını belirleyen faktörlerdir.

İyi denizci iyi muhasebeci olmalı

Meteoroloji zor bir bilim, çok bilinmeyenli denklem gibi. Bu yüzden uzmanların verdiği rapora ‘hava tahmini’ deniyor. Yani hiçbir garantisi yok çünkü tahmin! Barometrenin hareketlerini takip ederek, bulut şekillerine bakarak, rüzgârın yön değişikliğini hesaba katarak nasıl kendi hava tahminimizi yapabileceğimiz ve termiklerin (kıyıdaki özel şartların

yarattığı rüzgâr) oluşumu gibi konulara ilerdeki sayılarımızda daha detaylı gireceğiz. Şimdilik sadece dışardan gelen bilgilerden bahsedelim. Radyo, televizyon ve gazeteler bildiğiniz gibi hava raporu veriyor. Ayrıca denizde VHF kanal 68'den dört saatlik, Türk Radio'dan da 24 saatlik hava tahminlerini dinleyebilirsiniz. Ancak artık hemen herkes hava raporuna internet üzerinden bakıyor. Özellikle Akdeniz ve Ege Denizi'nde bize göre 'iyi tutan' hava tahminleri veren internet sayfaları şöyle:

Türk Meteoroloji: www.mgm.gov.tr/deniz/3gunluk-haritali.aspx

Windguru: www.windguru.cz

Poseidon: www.poseidon.hcmr.gr

Israrmar: www.israrmar.ocean.org.il

Windfinder: www.windfinder.com

Birden fazla hava tahminine bakarsanız, farklı bilgiler alabilirsiniz. Farklı kaynaklardan bir bölgeye ait benzer hava tahmini alırsanız büyük ihtimal doğrudur ancak dikkat, yine aynı kural geçerli: Tahmindir ve hiçbir garantisi yoktur! Kaç defa yaşadık; hiç rüzgâr olmayacağı rapor edilmesine rağmen ağır hava bastı. Özellikle aynı bölge için farklı tahminler yapılmışsa dikkatli olun. Siz mutlaka en ağır hava durumuna göre hareket edin. Denizcinin iyi bir muhasebeci gibi davranması lazım; en kötü şartlara göre davranmalıyız ki bu

işten fazla zarar görmeyelim.

En iyisi limandan ayrılmamak!

Eğer ağır hava bekleniyorsa ve tekneniz korunaklı bir yerde bağlıysa yapacağınız en iyi şey denize çıkmamaktır. 'Korunaklı bir yer' ne demek? Beklenen rüzgârın yönüne göre az rüzgâr ve hiç dalga almayan bir yer demek. Öyle bir yerdeyseniz ve denize çıkmamaya karar verdiyseniz dahi kendinizi ve teknenizi hazırlamalısınız çünkü başınıza neler geleceğinden emin olamazsınız.

Peki, kendinizi ve teknenizi nasıl hazırlarsınız? Denize çıkmamanıza rağmen havanın şiddeti ve uzunluğu size beraberinde çok yorucu, ürkütücü saatler ve hatta günler getirebilir. Bu yüzden;

A. Kendinizi hazırlayın

İyi dinlenin

Ağır havayı limanda karşılarken bile çok yoğun çalışmanız gerekebilir. Fırtınanın ne kadar kuvvetli olacağı, ne kadar uzun süreceği, neler koparacağı hiç belli olmaz. Hava geçene kadar nöbet tutmanız gerekebilir. Rüzgârın bağlama halatlarını ve koçboynuzlarını koparmaması için motoru 24 saat çalıştırarak destek verdiğimiz durumlar dahi oldu, tahmin edersiniz ki böylesi bir

durum zinde olmayı gerektirir.

Alkol almayın

Bütün fiziksel ve zihinsel gücünüz lazım olabilir, hızlı bir şekilde karar vermeniz gerekebilir.

Ağır hava kıyafetinizi (ve yedeklerinizi) hazır tutun

İslandığımızda kolay üşürüz ve üşüyen insan gücünü çabuk kaybeder. Teknede ayakkabı ve botla hızlı hareket edersiniz ancak terlikle ya da ayakkabısız olursanız kayma riskiniz artar, en azından hızlı hareket edemezsiniz.

Ekiple konuşun

Kim hangi durumda ne yapacak? Sorumlu kişiler kimler? Nöbet programı nasıl? Ayrıca bağlama yerinde zarar görmeden kalmak için çalışma planını da konuşmak gerekir. Skipper ve yardımcısının da acil durumlar için muhakkak alternatif planları olmalı (Bu konunun detaylarına sonra bakacağız).

B. Teknenizi hazırlayın

Tekne neta olmalı

Teknenin üstündeki (güverte ve havuzlukta) bağlı olmayan parçalar kaldırılmalı ya da sağlam bir şekilde bağlanmalı (halatlar, pasarella, yelkenler

Bofor çizelgesi

Bofor kuvveti	Genel tanım	Deniz durumu	Knot
0	Sakin	Deniz ayna gibidir	0-1
1	Esinti	Köpüklü tepeleri olmayan, pullanma görüntüsünde hafif dalgalanma	1-3
2	Hafif esinti	Küçük dalgacıklar, hâlâ kısa ama daha belirgin dalga tepeleri camısı görüntüdedir ve kırılmazlar	4-6
3	Tatlı meltem	Geniş dalgacıklar, dalga tepeleri kırılmaya başlar. Camısı görüntüde köpükler. Belki dağınık küçük beyaz köpüklü anaförler	7-10
4	Mutedil rüzgâr	Küçük dalgalar uzamaya başlar. Beyaz köpüklü anaförler sıkça görülür	11-16
5	Sert rüzgâr	Daha belirgin uzun şekil alan mutedil dalgalar. Birçok beyaz köpüklü anaför oluşur. Biraz serpinti görülebilir	17-21
6	Kuvvetli rüzgâr	Büyük dalgalar oluşmaya başlar. Beyaz köpüklü dalga dorukları şimdi her yerde daha yaygındır. Muhtemelen serpinti olur	22-27
7	Fırtınamsı rüzgâr	Deniz kabarır, kırılan dalgalardan çıkan beyaz köpükler rüzgâr yönünde şeritler halinde sürüklenir	28-33
8	Fırtına	Daha uzun, orta yükseklikte dalgalar. Dalga doruklarının uçları rüzgârla damlacıklar halinde saçılır. Köpükler rüzgârla çok belirgin şeritler halinde sürüklenir	34-40
9	Kuvvetli fırtına	Yüksek dalgalar. Rüzgâr yönünde sürüklenen yoğun köpük şeritleri. Dalga dorukları düşmeye, takla atmaya ve dalga üzerinde yuvarlanmaya başlar. Saçılan damlacıkların yoğunluğu görüşü etkileyebilir	41-47
10	Şiddetli fırtına	Uzun zaman asılı kalan doruklarıyla çok yüksek dalgalar. Yoğun, sürüklenen büyük köpük şeritleri. Yüzey beyaz bir görünüm alır, denizin takla atması yoğun ve ürkütücü olur. Görüş çok etkilenir	48-55

Amatör Denizci Elkitabı'ndan alınmıştır.

vs). Teknenin içi (salon ve kamaralar) neta olmalı. Bağlı olsanız dahi fırtınada tekne aşırı yatabilir, dolayısıyla uçuşabilecek tüm malzemeler dolaplara yerleştirin.

Lazım olabilecek malzemeleri hazır edin

Kova, el pompası, kaka, yedek halatlar gibi malzemeleri kapalı ama kolay ulaşılabilecek yerlere koyun.

Tekne bağlama halatlarını çiftleyin

Tekne bağlamaya uygun, esneyebilen halatlar kullanın. Eski iskotalar esnemez ve kuvvetli sağanaklarda koçboynuzlarını fazla zorlayabilir. Mümkünse ikinci tonozu, yandaki ve/veya karşıdaki teknelerden koltuk halatı alın. Halat veya koçboynuzu kopabilir, yedek bağlantı kurun.

İskeledeki bağlama yerlerini kontrol edin

Babalar ve metal halkalar sağlam mı? Halatlara sürtünmeye karşı koruma koymalı mı? (kauçuk ya da deriyle)

Bir charter kazası

Usturmaçaların yerlerini ve bağlarını kontrol edin

Sadece rüzgârtını değil, teknenin kığını ve rüzgârüstündeki kış omuzluğunu da (köşeyi) koruyun.

Motor yağını, suyunu ve mazotu kontrol edin

Motor da zorlanmaya hazır olmalı zira motoru rüzgâr ve dalganın karşı yönünde, yüksek devirde uzun süre çalıştırmanız gerekebilir.

Acil durum çıkış planları

Fırtına başladığında, başta korunaklı olduğunu düşündüğünüz bağlama yerinizin yeterince korunaklı olmadığını görürseniz farklı planlar geliştirmeniz gerekebilir. Belki çıkıp denize açılacaksınız, belki tekneyi terk edeceksiniz... Olası her planı, hava henüz gelmeden sakın kafayla düşünün; acil planlarınızı hazırlayın. Her ihtimale hazır olmak, iyi kaptan olmak demektir. Ancak şunun unutmayın; acil durum planlarını tüm mürettebata anlatmak onların endişelenmesine neden olabilir. Bu yüzden gelişen olayları onlara göreceli şekilde aktarmak, kaptan olarak sizin en önemli görevleriniz arasındadır. Panik ortamı, teknede tahmin edemeyeceğiniz kadar büyük sorunlar ortaya çıkartabilir. Öte yandan tecrübesiz kişiler, olayların boyutlarını düşünemediklerinden ciddiyetsiz de davranabilirler. Bazen içki içmek konusunda bile ısrarcı olabilirler, onların keyfini fazla kaçırmadan, kimsenin zarar görmeyeceği şekilde ağır havayı atlatmak sizin ustalık ve sakinliğinize bağlıdır.

Seyirdeyken ağır hava beklendiğini öğrendiğinizde...

Ağır hava gelmeden önce korunaklı bir yere ulaşamayacaksanız kendinizi ve teknenizi ciddi bir şekilde hazırlamanız lazım. Denizde şaka yok! Yapamayacağınız bir şey var, o da tekneyi bırakamazsınız. Bağlı olan tekneyi terk edebilirsiniz -en kötüsü kaybedebilirsiniz- sonuçta sigorta öder. Fakat seyirde yapacağınız her hata sizin ve yanınızdakilerin yaşamlarını riske

atabilir ve böyle hataların affı yoktur!

Tekneyi neta edin

Tekne aşırı yatabilir, dolayısıyla uçuşabilecek tüm malzemeleri dolaplara yerleştirmelisiniz. Çantaların ağızlarını kapalı tutun ve bir yerlere sıkıştırın.

Teknenin içinde veya üstünden hiçbir şeyin uçmasına izin vermeyin. Özellikle yanabilecek malzemeler ve denize uçan halatlar sizi çok tehlikeli durumlara sokabilir. Önemli malzeme veya evrakları su geçirmez kutulara veya torbalarına koyun. Bütün lumbozlar, heçler, dolaplar ve bütün dış vanaların kapalı olduğundan emin olun. Gaz tüpünü kapalı tutun.

Kıyafetinizi ıslanmadan ve üşümeden önce giyin

Islak bir vücudun ısı kaybı rüzgâr nedeniyle çok daha yüksektir. Enerjinizi boşuna harcamayın, varsa yedek kıyafetlerinizi de hazırlayın, sonra vaktiniz olmayabilir.

Emniyet malzemelerini hazırlayın

Seyirdeyken herkesin can yeleği üstünde, emniyet kemerleri (harness) takılı olmalıdır. Mürettebatın hazırlanmasına yardım edin ve kontrolden geçirin. Cansalının yerinden kolay çıkıp çıkmadığını kontrol edin. Teknenin terk edilmesi durumunda, yanınıza neler almanız gerektiğini önceden bilin. Cansalında eksik olduğunu bildiğiniz malzemeleri (su, ilaç, el GPS'i, el telsizi, yedek piller, cep telefonu, kimlik) su geçirmez bir torbaya/çantaya koyun (grab bag). Cansalının ve fişeklerin açılma mekanizmasına bir daha bakın. Telsizi Kanal 16'da açık tutun.

Rota planı ve mevkiler hazır olmalı

Hem GPS plotter'da hem de harita üzerinde ve seyir defterinde rota planlanması yapılmalı. Rotaya düşebilecek önemli veya tehlikeli noktalar işaretlenmeli, alternatif rota planı yapılmalı. Korunaklı koylar ve nasıl ulaşılabileceği hesaplanmalı.

Mazot durumunu da muhakkak kontrol edin ve motorla gidebileceğiniz mesafeyi hesaplayın.

Şişme botu denizde bırakmayın

Botunuzu arkadan çekiyorsanız, ağır hava gelmeden tekneye almaya çalışın ve sağlam bağlayın. Eğer tekneye almak istemiyorsanız botun içinin boş olmasına dikkat edin; yani oturma tahtası, kürekler ve dıştan takma motoru üstünde olmamalı (aslında hep böyle durmalı). Teknenin kıcı müsaitse botun başını yukarıya kaldırarak sıkıca ve kısa bağlayın.

Camadan vurun

Ağır havada tekneyi kontrol altında tutmamız önemlidir. Yelken yapmaya devam ederseniz, ağır hava gelmeden önce yelkenlere camadan vurun ya da fırtına yelkenlerini takın. Yedek yelken varsa kolay ulaşılabilecek bir yere koyun.

Yiyecek depolayın

Enerji verecek küçük yiyecekleri el altında tutun. Termosta hazır çorba yazın bile çok hoş gelir... Unutmayın, ağır havaya girdikten sonra yemek hazırlamak çok zor olacaktır. Bu arada bol su içmeyi de unutmayın.

Acil durum kontrol listesi yapın

Acil durumda yapılacakların listesini hazırlayın ve görev dağılımı yapın. Mürettebat ve yolcularla konuşun. Herkesin sorumluluğu ve hiyerarşi belli olsun. Daha önce ikinci kaptanı bildirmediyseniz, şimdi yapın. Herkese kapasitesine göre görevler verin. Özellikle kolay paniğe kapılabilenleri hafif işlerle meşgul etmeye çalışın. Acil durumda size yardım edebilecek insanların (en iyi bilen olmayabilir) kimler olabileceğine karar verin. Paniğe kapılabilen kişi(leri) gözleyin, sakinleştirin...

Vardiyaları belirleyin

İlk vardiyada olmayan mürettebat dinlenmeli (uzanmalı). Kaptan kendisini fazla yormamalı. Bütün hazırlıklardan sonra dinlenmeli ve ilk vardiyayı ikinci kaptan tutmalı.

Mayday' ya da 'Panpan' çağrılarının nasıl yapılacağını not alın

'Mayday' telsiz çağrısı yalnız skipper

tarafından veya skipper'in emriyle yapılır. 'Mayday' durumuna düşmeden kimse bu çağrısı yapmamalıdır. Bilin ki Sahil Güvenlik teknenizi değil, canınızı kurtarmaya gelecek. O an tekneniz önemli değildir!

Ayrıca;

✳ MOB (Denize Adam Düştü)

prosedürlerini planlayın; malzemeleri kontrol edin.

✳ En az bir kişinin etraftaki trafiği takip etmesini sağlayın.

✳ Tekne içindeki işleri yapması için midesi sağlam olan kişi(leri) seçip vardiyaları belirleyin.

✳ Tekneye su gelmesi durumuna karşı malzemelerinizi, tıpanızı vs. hazır edin. Otomatik sintine pompasını açık tutun.

Ağır havaya girdikten sonra yanaşmaya karar veriyorsanız ya korunaklı ve dalgasız bir yere girecek ya da koşullar zor da olsa *Naviga*'nın Mayıs 2011 (syf. 110) sayısında anlattığımız teknikleri kullanarak bağlanacaksınız. Eğer gözünüz hiçbir yeri kesmiyorsa, 'açık denizde' beklemek daha doğru bir karar olabilir; durumu iyi tartın.

Daha hortum veya yıldırımlardan

Ağır hava seyrinde sizi ne gibi aksilikler bekler?

✳ GPS sinyal almayabilir, pozisyonunuzu vermeyebilir.

✳ Telsiz anonsunuza kimse cevap vermeyebilir.

✳ Bir ya da daha fazla adam denize düşebilir.

✳ Biri teknenin içinde düşebilir ya da başka şekilde yaralanabilir.

✳ Yelkenler yırtılabilir.

✳ İstralya veya çarmıhlar kopabilir.

✳ Direk kırılabilir.

✳ Dümen sistemi bozulabilir (Zincirler ve aktarma sistemi kopabilir, dümen palası parçalanabilir/kopabilir).

✳ Pervaneye halat dolanabilir.

✳ Herhangi bir sebepten motor stop ederse yan yatan teknenizde yakıt hava alabilir, mazot filtresi tıkanabilir, pervaneye bir şey dolanabilir, motor hararet yapabilir...

✳ Tekne; motor deniz suyu

bahsetmedik! Bu listenin sonu yok! Denizde başımıza daha neler gelebileceğini bilsek belki hiç çıkmayacağız ancak birçok açıdan şanslıyız. Mesela, Türk sularındaki deniz canlıları Avustralya'daki kadar tehlikeli değil ve sularımız İngiltere'deki kadar soğuk değil...

Denize keyif için çıkıyoruz ama şunu unutmamak lazım: Denizin gücü korkunç olabilir ve siz asla ona meydan okumaya çalışmamalısınız; küçük olan biziz!

Bunları aklınızdan çıkarmayın:

✳ Aklınıza geleni hemen yapın (Camadanı şimdi vurayım mı, bu halat kopar mı acaba demeyin yapın, düzeltin)

✳ Zor durumlarda acele etmeyin ama hızlı olmaya çalışın (Acele ederken en kolay şeyleri bile yapamıyoruz; mesela ayakkabı bağlamak!)

✳ Açık denizde en sağlam yer teknenizdir. Tekne terk etmeyi son çare olarak görün. Yani, tekne batmıyorsa onu terk etmeyin!

✳ Her fırtına bir şekilde geçer ve biter.

soğutma sisteminden, derinlik veya hız göstergelerinin bağlantısından, lumbozlardan veya teknenin gövdesinde oluşabilecek delik ve çatlaklardan su alabilir.

✳ Suyu boşaltamazsınız tekne bataabilir.

✳ Dalga teknenizi devrilebilir.

✳ Dalgayla gelen su tekneye büyük hasar verebilir (dümen dolabını koparır).

✳ Tekne karaya vurabilir ya da oturabilir.

✳ Tekne başka bir tekne veya gemiyle çarpışabilir.

✳ Yangın çıkabilir.

✳ Patlama olabilir.

✳ Biri paniğe kapılarak kendine ve tekneye zarar verebilir.

✳ Teknede isyan çıkabilir (korkudan).

✳ Skipper herhangi bir sebepten iş göremez hale gelebilir (Yaralanabilir, bayılabilir, tekneden düşebilir).